

UPSC CSE 2018 MAINS PAPER A OCTOBER 06, 2018 NEPALI LANGUAGE QUESTION PAPER

नेपाली
(अनिवार्य)

अवकाशित समय : तीन घण्टा

अधिकतम अङ्क : 300

प्रश्न-पत्र सम्बन्धित विशेष अनुदेशावली

कृपया प्रश्नका उत्तर लेख्नुअघि तल दिइएका प्रत्येक अनुदेशलाई ध्यानपूर्वक पढ्नुहोस्।
तल प्रश्नका उत्तर लेख्नु अनिवार्य छ।

प्रत्येक प्रश्न/अंशका अङ्क सङ्ख्या विपरितमा सूचित गरिएको छ।

प्रश्नमा निर्देश नभएको भए नागरिक उत्तर नेपाली (देवनागरी लिपि) मा लेख्नु अनिवार्य छ।

प्रश्नमा जहाँ विशेष रूपले उल्लेख गरिए-अनुसार शब्द-सोपानाई पालन गर्नु आवश्यक छ। यदि उल्लेख गरिएको भन्दा ठाम्मे
अथवा छोटोमा उत्तर लेखिए अङ्क घटाइने छ।

प्रश्न-तह-उत्तरसुसंक्रामा उत्तराई छोट्टाइका पत्रा अथवा कुनै भाग स्पष्टित गरिएको हुनुपर्छ।

NEPALI

{ Compulsory }

Time Allowed Three Hours

Maximum Marks 300

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully
before attempting questions

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

Answers must be written in NEPALI (Devanagari script) unless otherwise directed in the question.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

1. निम्नलिखित कुनै एउटा विषयमा 600 शब्दभित्रमा निम्न लेखनुहोस् :

100

- (a) लोकतन्त्रमा व्यक्तपानिकाको भूमिका
- (b) र्जनन आरि आत्मनिर्भरता
- (c) भुमण्डलकालमा भाषाको भूमिका
- (d) भारतीय अर्थव्यवस्था अनि तिन्का चुनौतीहरू

2. निम्नलिखित गद्यशालाई ध्यानपूर्वक पढनुहोस् अनि त्यसको आधारमा दिइएका प्रश्नहरूको उत्तर साह, सही अनि संक्षिप्त भाषामा दिनुहोस् :

12×5=60

मयाजीले ध्यान गान्धीजीसँग गरीले आकर्षित भयो कि उहाँले पशु बलाको समस्त अन्तमजलाको शस्त्र भिकालनुभयो, गोमहल र मशीनहरूको सामना गर्नुलाई अहिंसाको आश्रय लिनुभयो। ए सौँचे कुन के हो भने अहिंसाको आश्रय उहाँले किन लिनुभयो? यसैले कि अंग्रेजहरूका विरुद्ध हिंसाको आश्रय लिएर उनले भारतलाई स्वर्गीय गर्न सक्नेछन् भिए? अथवा यसैले कि ननव सगाजलाई उनी शिक्षा दिन चाहन्थे कि ननुष्य जबसम्म गाशविक साधनहरूको प्रयोग गर्न बाध्य हुन्छन् तबसम्म उ पूर्ण ननुष्य भन्न सकिने उनीकाही हुन सक्नेन? नहिले कुरा, अहिंसालाई कान्जोर र निरालय व्यक्तिको साधन भनिन्छ, जसको अर्थ यस्तो हुन्छ कि तीपहरू जब हापीसँग छैन, तब सत्याग्रह नै सही। तर दोस्रो कुरा, अहिंसालाई मनुष्यको जिनासको साधन बनाइन्छ; त्यसको सगताई निर्मल बनाउने उदाय थिइर नभिएर।

यो सौँचे हो कि गान्धीजीका नेतृत्वमा जब भारतवासि ब्रिटेनसँग संघर्ष गरिरहेका थिए, तब उनीहरूमध्ये अधिकांशका यही पररण थियो कि अहिंसा साधन मात्र हो, जसको सहारा हुनेले यसैले हिउँदै कि हिंसक साधनहरूद्वारा अंग्रेजहरूको सामना गर्नुलाई हर्षगित सुविधा र सुयोग नै छैन। तर स्वयं गान्धीजी वस्तो विचारलाई पान्देनन् थिए। अहिंसालाई हगार उनी भारतलाई स्वाधीन गराउने पक्षपाती थिएनन्। भारतीय स्वाधीनता धेरै दूरो लक्ष्य थियो, त्यसभन्दा पनि ठूलो छेद मानव-स्वभावमा परिवर्तन ल्याउनु थियो, मनुष्यलाई वस्तो विश्वास दिनु थियो कि जुन लक्ष्यहरूका प्राप्तिमा उनीहरू गाशविक साधनहरूको सहाय थिने गर्छन्, ती लक्ष्यहरू मानव-मृत्युहरूबाट नै काम गर्न सकिन्छ। गान्धीजीको मुख्य उद्देश्य न केवल देशवासीहरूको कष्टहरूका निवारण, खासगरी मनुष्यको पाशनांवणलाई अवरोध पनि थियो। घना, ब्रोथ अनि अग्रयोग, ती सब पशुहरूमा नै हुने गर्छ अनि तिनीहरू पनि आफ्नो प्रतिपक्षीहरूको सामना जिने शस्त्रहरूद्वारा नै गर्छन्। तर मनुष्य पशुद्वारा भिन्न हुन्छ। अतएव उचित हो कि उनीहरू आफ्ना आयोगहरूलाई नियन्त्रण गरून् अनि आफ्ना दैनिक जीवनका समस्याहरूका समाधानमा ती उपायहरूबाट काम लिऊन्, जो पशुहरूका लागि दुर्लभ, तर मनुष्यका लागि सुलभ छ। प्रश्न उठ्छ कि गान्धीजीले वस्तो निश्चय किन गर्नुभयो? अनि अहिंसाको यस्तो छेद कुनै अन्य देशमा अन्त्य न भएर भारतमा नै किन आगम भयो? धेरै पात्रहरू यो प्रश्नलाई यसो भन्दै पर सार्छन् कि यो आकर्षक कुन थियो। तर आन्तरिक कुरा यही थियो होइन भनिन्छ, सत्याग्रह अथवा सविनय अवज्ञाको कल्पना अपेक्षाकृत विनामक थुलोले पनि गरेका थिए अनि यसको केही धेरै झलक लमको मन साहित्यकार टल्सटयमा पनि पाउन सकिनेछो थियो। गान्धीजी थुलो अनि टल्सटय, दुवैको विचारधारामित परिचित थिए। आफ्नो देशमा पनि गान्धीजीभन्दा अघि, अन्तिमले सविनय अवज्ञा र असहयोगको सुझाव देनाको नामु राखिसकेका थिए।

यसको प्रयोग तसभन्दा पहिले भारतले नै किन गर्यो?

उत्तर त्यस हो कि उनीहरू बल शारीरिक बलभन्दा श्रेष्ठ हुन्छ, यो लक्ष्यलाई जति अग्रतवासीले जान्दथिए, त्यति उनी देशका सम्बिष्टहरूले जान्दैन थिए। थुलो, टल्सटय अथवा एल्सिन अनि रोमा रोलाँमा यस प्रकारका अब पनि कुनै भाषा जायो, तब

त्यसको पछाडि भारतीय दर्शनको उपेखाले काम गरिरहेको थियो। सर्वेसर्ग अवज्ञाको कल्पनासम्म गर्ने दर्शन यस देशमा विद्वान् थिए। अर्थात् यस्ता कल्पनासम्म उक्त व्यक्तिले गर्न सक्थ्यो जे कि न भारतीय विद्याधाराबाट प्रभावित थियो भन्थवा भन्थाम त्यस प्रकारको चिन्तनरङ्गनिमा आएको हुन्थ्यो जे भारतको पद्धति रहेको थियो। शुभो र हंसदेवको सम्बन्धमा हुँदै नै विद्वान् सभाय रहेको हंसदेव र हंस अखिन्द, जे भारतीय नै थिए।

- गंगादेवको ध्यान गान्धीजीलाई केन आकृष्ट भयो?
- स्वातन्त्रता प्राप्तिमा लागि गान्धीजीद्वारा अस्तितालाई नै किन मुख्य साधन गरियो?
- लेखकले मनुष्य र गुरु-मा के भिन्नता देखाएका छन्?
- अहिंसाको प्रयोग भारतमा नै किन आरम्भ भयो?
- सर्वसर्ग अवज्ञाको कल्पना कसले गर्ने सक्नेको थियो?

3. निम्नलिखित अनुच्छेदको सारांश प्रायः एक-तिहाई शब्दहरूमा लेख्नुहोस्। यसको शीर्षक लेख्ने आवश्यकता छैन। सारमा अगम्य शब्दहरूमा लेख्नुहोस्।

60

आजको आधुनिक मनुष्यलाई इतिहास र सन्धका नियमहरू-कानूनहरूको जति जान छ, त्यति समय पहिले कुनै युष्म ग्राम थिएन। यहाँ अर्थमा तिनीहरू ऐतिहासिक 'मनुष्य' हुन्। एक प्रकारले इतिहास-बोध नै आधुनिकताको पर्याय मानिएको छ। मध्यकालीन मरुतिमा धर्मको जुन केन्द्रोपस्थान थियो, त्यसले विस्तार-विस्तार चलि हट्दै आएको छ। इतिहासलाई सम्पत्ति मानिएको छ। मनुष्य एकदिको पानिपथ होइन, इतिहासको सन्दर्भमा बौद्धिक—यस सन्दर्भमा हर घटना घटितको घटनाभन्दा नयाँ हुन्छ, जो अहिले भइरहेको छ त्यो पहिले कहिल्यै भएन। मनुष्यको क्रमिक विकासको यो बोध प्राचीन युगकोहरूको लागि अनोखो र अलग थियो। भारतीय मतिपौरहरूको लागि पनि यो त्यति नै अनोखो थियो। उनीहरू समयलाई 'वर्तमान' भन्थे, 'वर्तमान' रूपमा देख्ने गर्दथे। पहिले 'परम्परा' मनुष्यको धर्म थियो, त्यसले उसको जीवन शैलीलाई अनुशासित गर्दथे, अहिले इतिहासले मनुष्यको भविष्यलाई निर्धारित गर्दछ। अहिले परम्परा खोज्नका लागि त्यसको परिनिष्ठ गर्नु पर्दछ।

त्यसै कारण मान्छे छ कि इतिहासको जुन प्रमुख भाग हामी जीव्यमा छ त्यो पहिले कहिल्यै थिएन, त्यसरी नै यो कुरा पनि त्यति नै सार्थक छ कि मनुष्य आज समय र इतिहासदेखि निर्गत छ। उन्नाइसौँ शताब्दीको सार्वभौमिक सत्ताद्वारा सम्पन्न हुन इतिहास-बोध मनुष्यको प्रगति र पुर्तिको सन्देश ल्याइएको थियो, हाम्रो समयसम्म आउँदा-आउँदा आफ्नै कुरा पेरोडीमा परिवर्तित भएको देखिन्छ। भविष्यलाई निर्धारित गर्ने नियम, कानून, कर्महरू अहिले पनि छ। त्यसमाथि किस्ती शताब्दीको अन्धाधर र मोहभ्रमको बाहे गहिरो प्रश्न छ कि त्यो भविष्यको बन्द कोशहरूमा कतै छिट हुन सक्ने कस्तो हो वा वैज्ञानिक, तर्कशास्त्र, गौरवपूर्ण अर्थबोध, यसले आज मनुष्यलाई स्वतन्त्र आफ्नै भविष्यपति प्रति अतिरिक्त, अतृप्त र अनाशक्त बनाएर छोडिदिनको छ?

यो होइन कि हामी मानव भविष्यको बारेमा जान्दैनौँ। आजको आधुनिक मनुष्यले इतिहास-बोधबाट उत्प्रेरित भएर भविष्यको बारेमा जो परिकल्पना र साभासना खोजेको छ, त्यसको आधारमा सम्पूर्ण भविष्यको पूरै दुइटा भाग-भाला क्वाउन सकिन्छ।

त्यसै भविष्यको वर्तमानको विभाषिकारितिक हुँदै सम्बन्ध छैन, जे नै यो नै वर्तमानको विभाषिकारितिक बन्नेका लागि पनि यो 'ऐतिहासिक भविष्य' को निर्माण गर्दछ। छ—त्यो चाहे वर्तमान समाजको गणना हो वा कल्पित-निर्धारित

तब के लोगों वर्तमानदेखे हुएकागण पाउन सकती? के चर्चनन में यस्ते केइविन्नु होइव जहं मरुथ आपनो अइताआतेक इतिहासगत अन्तर्गत समुदाय स्थितिकई आहा गर् मचइ छ। एकराते, मरुथ नख छ; अन्तरिम, उ इतिहासमा जीवित छ। उसको विरुद्ध उसको अन्तर्गत अन्तरिम राखन छ, उसके सामूहिक विषयलाई यस्ते आलोचन पार्नछ, नसमिन अन्य वर्तमानदेखेके नियति पनि लिखि छ।

20

[illegible]

5. निम्नलिखित वाक्यांशलाई नेपालीमा अनुवाद गर्नुहोस् :

20

Democracy stands much superior to any other form of government in promoting dignity and freedom of the individual. Every individual wants to receive respect from fellow beings. Often conflicts arise among individuals because some feel that they are not treated with due respect. The passion for respect and freedom are the basis of democracy. Democracies throughout the world have recognized this, at least in principle. This has been achieved in various degrees in various democracies. For societies which have been built for long on the basis of subordination and domination, it is not a simple matter to recognize that all individuals are equal. Take the case of dignity of women. Most societies across the world were historically male dominated societies. Long struggles by women have created some sensitivity today that respect to and equal treatment of women are necessary ingredients of a democratic society. That does not mean that women are actually always treated with respect. But once the principle is recognized, it becomes easier for women to wage a struggle against what is now unacceptable legally and morally.

6. (a) (i) तलका कुनै पाँच शब्दहरूको सन्धि-विच्छेद गर्नुहोस् :

5

पतैका ; रक्षाध्या ; अवयव ; अक्षीर्वात ; शिक्षम ; वाचस्पति ; पतिच्छेद ।

(ii) तलका कुनै पाँच अनेकार्थी शब्दहरूको प्रत्येकको दुई-दुईवटा भिन्न अर्थ दिनुहोस् :

5

साँच्चो ; गर्ता ; काँटो ; गज ; वन्यकी ; हाल ; जे

(b) (i) तलका कुनै पाँच भाषाविद्लाई 'वृद्ध' गर्नुहोस् :

5

वाचस्पति ; प्रकृतिप्रदत्त ; गन्धी ; विष्णु ; कर्त्तव्यविष्ठ ; वनीभूत ; यथाज्ञान ।

(ii) तलका कुनै पाँच प्रत्ययहरू लगाएर 'वृद्ध' शब्द बनाउनुहोस् :

5

भवेद्य ; इका ; एली ; ईय ; मस ; तान् ; इनात :

(c) (i) तलका कुनै पाँच वाक्यांशलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :

5

दुनिशी हुनु ; कौटुली फेर्नु ; धान्मा पर्नु ; लाल लाग्नु ; पैत बालो हुनु ; मुसुक्न पर्नु ; गत भुल्नु ।

(ii) तलका कुनै पाँच उखानहरूलाई पूरा गर्नुहोस् :

5

- (1) अगाडि खानो
- (2) एक कानले सुनु
- (3) कुरो धनी सुन्द
- (4) खात्र खात्र लोकाचार
- (5) होमहोम योनिमाको
- (6) बान्नुवा निचोरी

[7] छविर् गङ्ग सय पैठा
[8] सिमरीको म्वरपी

(d) (i) कलका कुनै पाँच शब्दको विपरितर्षक शब्द लेख्नुहोस् : 5

दृष्टा , नापेक्ष ; निषेध ; रक्षान्वर ; प्रलय ; क्रन्दन ; क्षय।

(ii) कलका कुनै पाँच वाक्यलाई एउटा-एउटै शब्दमा लेख्नुहोस् : 5

- (1) कुरुकाननं दोहेरिने शब्द।
- (2) काभनदाग बनाउएको।
- (3) छेरे दिनसम्म बाँच्ने
- (4) बिरिके निनि केरो त्र केरो माघ जने भागिस।
- (5) लम्बु, चौडाइ र मोटाइको कला।
- (6) महल जाडिका दरिपारको अँगन वा चौर।
- (7) अँगुवाको बलक बन्द हुने र खुल्ने समयको परिणाम
- (8) बाहिरबाट आएका ननिमहरूले बसाएको जसो।
